

Lycaena helle (Denis & Schiffermüller, 1775)

Czerwończyk fioletek

**stawonogi, owady, motyle,
modraszkowate**

Opis gatunku

Rozpiętość skrzydeł 25–28 mm. Dymorfizm płciowy niewielki. Wierzch skrzydeł przednich pomarańczowobrunatny, z intensywnym fioletowym odcieniem. Tylne skrzydło ciemnobrunatne z pomarańczowym obrzeżeniem. Spód tylnego skrzydła szarobrunatny z pomarańczową obwódką. Przylegające do niej drobne czarne plamki trójkątne, od wewnętrznej strony białobłędzone (Buszko & Masłowski, 1993).

Możliwość pomylenia z innymi gatunkami

Istnieje możliwość pomylenia z ciemnymi formami czerwończyka żarka – *Lycaena phlaeas* (L.), który różni się bra-

kiem pomarańczowej obwódki i czarnych plamek na spodniej stronie tylnego skrzydła. Do omawianego gatunku mogą być podobne również samice czerwończyka uroczka – *Lycaena tityrus* (Poda), które różnią się ochrowożółtą barwą tła spodu skrzydeł.

Cechy biologiczne

Rozmnażanie

Gatunek ma w Polsce dwa pokolenia w ciągu sezonu. Pierwsze pokolenie pojawia się od początku maja do początku czerwca, a drugie od połowy lipca do połowy sierpnia. Gąsienica jest monofagiem i żyje na rdeście wężownika (*Polygonum bistorta* L.).

Aktywność

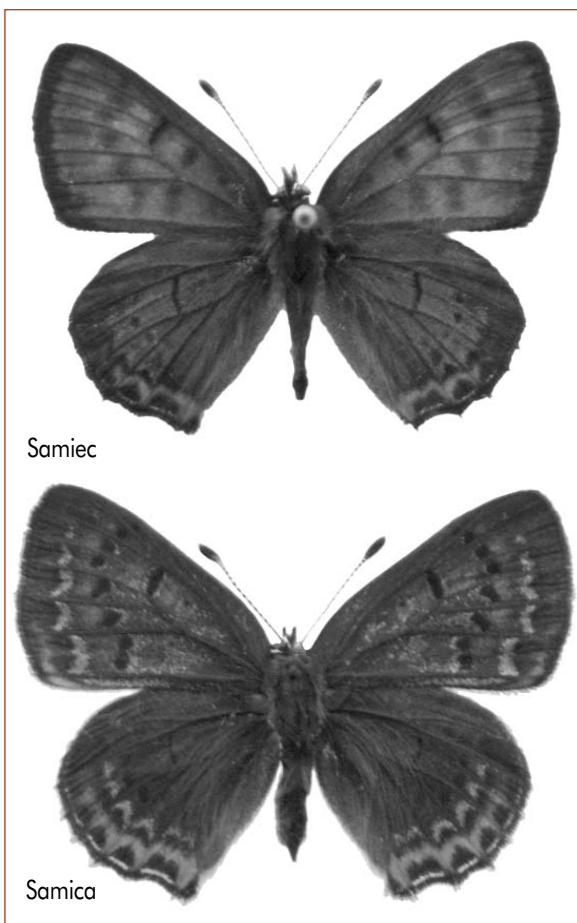
Motyl o aktywności dziennej, lata przy słonecznej pogodzie i odwiedza rozmaite kwiaty. Najczęściej obserwowano go na kwiatkach rzeżuchy (*Cardamine* L.), niezapominajki (*Myosotis* L.) i rdestu wężownika (*Polygonum bistorta* L.) (Ebert, 1991).

Cechy ekologiczne

Gatunek występuje na terenach podmokłych; najczęściej są to wilgotne łąki w dolinach rzek oraz torfowiska niskie [6430]. Niekiedy areaty występowania poszczególnych populacji są bardzo niewielkie i obejmują zaledwie kilkadziesiąt m².

Rozmieszczenie geograficzne

Gatunek o zasięgu transpalearktycznym obejmującym chłodne i umiarkowane obszary od zachodniej Europy po wschodnią Azję. W zachodniej Europie widoczna jest wyraźna regresja zasięgu. W Polsce gatunek występuje głównie w południowej i wschodniej części kraju, a na Pomorzu Zachodnim i w Wielkopolsce ma izolowane stanowiska (Buszko, 1997). W ciągu ostatnich kilkunastu lat został znaleziony w 75 kwadratach siatki UTM o boku 10 km.

4038

Status gatunku

Kategoria zagrożenia na Polskiej Czerwonej Liście: VU
Status prawny: w Polsce podlega ścisłej ochronie

Występowanie gatunku na obszarach chronionych

Gatunek występuje w kilku parkach narodowych, m.in. w Biebrzańskim PN, Wigierskim PN, Poleskim PN, a ponadto na terenie kilku parków krajobrazowych oraz kilku rezerwatów przyrody.

Rozwój i stan populacji, potencjalne zagrożenia

Rozwój i stan populacji

W Polsce gatunek należy do zagrożonych, chociaż w porównaniu z krajami ościennymi, gdzie gatunek praktycznie już wyginął, sytuacja u nas jest nieporównanie lepsza. Duża liczba stanowisk wynika głównie z intensywnej inwentaryzacji motyli dziennych w ostatnich dwóch dekadach. Mimo że na niektórych terenach, m.in. w Kotlinie Biebrzańskiej, na Lubelszczyźnie czy na Równinie Opolskiej, gatunek jest miejscami liczny, obserwuje się tendencję do jego wymierania na dawniej zasiedlonych terenach (Dąbrowski & Krzywicki, 1982). Być może jest to związane tylko ze zmianami sukcesyjnymi w zbiorowiskach roślinnych, niemniej trwałego trendu ekstynkcji nie można wykluczyć, tym bardziej że zjawisko to w sposób nasilony ujawniło się w krajach sąsiednich.

Potencjalne zagrożenia

Zagrożeniem dla gatunku jest intensywne zagospodarowanie wilgotnych łąk, które eliminuje roślinę pokarmową, a także sukcesja roślinności krzewiastej, głównie zarośli wierzbowych z dominacją wierzy szarej (*Salix cinerea* L.).

Propozycje działań ochronnych

Propozycje względem siedliska gatunku

Bardzo ważne dla zachowania gatunku jest utrzymywanie jego siedlisk łąkowych na odpowiednim etapie sukcesji roślinnej umoż-

liwiającej rozwój rośliny pokarmowej gąsienic. Dlatego łąki, na których występuje czerwńczyk fioletek, powinny być koszone raz w roku, nie wcześniej niż w początku lipca. Nie mniej ważne jest utrzymywanie odpowiedniego poziomu wód gruntowych, a zatem unikanie nadmiernego osuszania terenu poprzez melioracje.

Propozycje względem gatunku

Gatunek chwilowo nie wymaga ochrony czynnej. Dla utrzymania jego obecnego stanu zasobów wystarczy odpowiednie zabezpieczenie siedlisk łąkowych.

Propozycje względem populacji

Gatunek ma wiele populacji na terenie naszego kraju i obecnie nie ma specjalnej porzeby ochrony którejkolwiek z nich.

Doświadczenia i kierunki badań

Należy przeprowadzić dokładne badania nad biologią gatunku oraz mechanizmów dyspersji osobników dorosłych, co ma istotne znaczenie dla przewidywanej kolonizacji dostępnych środowisk. Przy obserwowanym rozproszeniu zasięgu w Polsce wskazane byłoby także prowadzenie badań wewnętrznego zróżnicowania genetycznego izolowanych populacji, co pozwoliłoby sprecyzować prognozę dotyczącą szansy ich przetrwania w dłuższym przedziale czasowym.

Bibliografia

- BUSZKO J. 1997. Atlas rozmieszczenia motyli dziennych w Polsce, 1986–1995. Turpress, Toruń, 170 s.
BUSZKO J., MASTOWSKI J. 1993. Atlas motyli Polski. Cz. I. Motyle dzienne (Rhopalocera). Grupa IMAGE, Warszawa, 269 str.
DĄBROWSKI J., KRZYWICKI M. 1982. Ginące i zagrożone gatunki motyli (*Lepidoptera*) w faunie Polski. Część I. Nadrodziny *Papilionoidea*, *Hesperioidea*, *Zygaenoidea*. Studia Naturae, Seria B, Nr 31: 1–171.
EBERT G. (red.) 1991. Die Schmetterlinge Baden-Württembergs, Band I: Tagfalter, Verlag Eugen Ulmer, 552 s.

Jarosław Buszko